

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Оскілко Олексій Олегович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК УЧАСНИКІВ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН	66
Павлова Вікторія Георгіївна ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВО НА ОBOB'ЯЗКOVУ ЧАСТКУ У СПАДЩИНІ	69
Токарева Віра Олександрівна ЗЛОВЖИВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНИМИ ДАНИМИ ПІД ЧАС ВИБОРІВ: НА ПРИКЛАДІ FACEBOOK	71
Мельник Олександр Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ УСИНОВЛЕНИХ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ	74
Фасій Богдан Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ДИСПОЗИТИВНОГО МЕТОДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	78
Шамота Олександр Володимирович ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	80
Бойченко Ростислав Сергійович ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ І ЗАХИСТУ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	82
Брага Аліна Анатоліївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО СПАДКУВАННЯ В СІМЕЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ...	85
Вовчок Руслан Володимирович ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	88
Герсак Віталій Анатолійович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ СПАДЩИНИ	91
Гнатенко Сергій Сергійович ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА НА НАДАННЯ ПОСЛУГ З ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ	94
Гнатюк Дмитро Володимирович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	97
Дворнікова Анна Юріївна ПРОБЛЕМИ ВТРУЧАННЯ У ПРАВО НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ ПРИ УСУНЕННІ ПЕРЕШКОД У КОРИСТУВАННІ ТА РОЗПОРЯДЖЕННІ МАЙНОМ	100
Кочіашвілі Альберт Давидович ЩОДО ДОРЕЧНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАТЕГОРІЇ РИЗИКУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ НЕПЕРЕДБАЧУВАНИХ УМОВ	103
Мельничук Олександр Миколайович ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	106
Мусієнко Андрій Юрійович ВИТРЕБУВАННЯ НЕЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ ІЗ ЧУЖОГО НЕЗАКОННОГО ВОЛОДІННЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ	108
Павленко Микола Вадимович ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ З ЦИВІЛЬНОГО СЕКТОРУ	111
Рябенко Вікторія Олександрівна ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД ВЕРБУВАННЯ ФСБ У СОЦМЕРЕЖІ «ТЕЛЕГРАМ»	113

3. Гудкова В. П. Методологія забезпечення ефективної діяльності підприємств сфери пасажироперевезень : монографія. Київ : ДЕТУТ, 2013. 291 с.
4. Разумова К. М. Організаційноекономічний механізм забезпечення ефективності функціонування пасажирських перевезень на транспорті : автореф. дис. ...д-р.екон. наук : 08.00.04. Харків : УкрДУЗТ, 2015. 46 с.
5. Габа В. В., Грушевська Т. М., Костюшко В. П. Дослідження впливу технології та організації залізничних приміських перевезень на їхні обсяги в умовах конкуренції. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія: Транспортні системи і технології*. 2016. Вип. 28. С. 223–233.

Ключові слова: цивільне право, цивільне законодавство, цивільні правовідносини, зобов'язання, договірні зобов'язання, цивільно-правовий договір, послуги, перевезення, пасажир, ІТ-право, інформаційне суспільство.

Keywords: civil law, civil legislation, civil legal relations, obligations, contractual obligations, civil law contract, services, transportation, passenger, IT law, information society.

Гнатюк Дмитро Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану договір дарування не втрачає своєї актуальності як інструмент передання майна у власність. Особливо це стосується випадків між родичами, внутрішньо переміщеними особами, або як форма гуманітарної чи соціальної допомоги. Проте нові обставини, зумовлені воєнними діями, змушують по-новому подивитись на юридичну природу та механізми припинення цього виду договорів.

Цивільне законодавство України чітко регламентує підстави, за яких можливе припинення договору дарування: його розірвання, односторонньої відмови однієї зі сторін, або ж у разі смерті дарувальника чи обдаровуваного – якщо дарунок ще не був фактично вручений. [1]

У період воєнного стану окремі положення цивільного законодавства, що стосуються припинення договору дарування, набувають особливої практичної ваги. Зокрема, стаття 722 Цивільного кодексу України передбачає можливість розірвання договору дарування у випадку, коли річ була передана дарувальником для вручення, однак її фактичне отримання обдаровуваним не відбулося. Такий випадок є надзвичайно актуальним в умовах війни, коли фізичне вручення майна ускладнюється через бойові дії, руйнування транспортної інфраструктури або обмеження доступу до певних територій.

Ще одним важливим аспектом є суттєве погіршення матеріального становища дарувальника. Воєнні дії часто спричиняють втрату житла, стабільного доходу чи бізнесу. Відповідно до статті 724 ЦК України, у таких обставинах дарувальник має законне право відмовитися від договору, навіть якщо той уже був укладений раніше і передбачав виконання в майбутньому.

Також договір дарування може бути припинений у разі порушення обдаровуваним певних зобов'язань. Зокрема, якщо обдаровуваний не виконав обов'язку, покладеного на нього на користь третьої особи, дарувальник має право вимагати розірвання договору відповідно до статті 726 Цивільного кодексу України. У реаліях війни це може стосуватися невиконання соціально значущих умов – наприклад, невикористання дарованого майна для потреб родини дарувальника.

Крім того, значну правову силу в умовах збройного конфлікту має положення статті 727 ЦК України, яке дозволяє дарувальнику або його спадкоємцям ініціювати припинення договору, якщо обдаровуваний вчинив умисні протиправні дії, що завдали шкоди дарувальнику чи його близьким. З огляду на зростання кримінальних ризиків під час війни – мародерства, рейдерства, домашнього насильства на тлі соціальної нестабільності – ця норма може набувати особливого значення. Злочини проти життя, здоров'я або власності дарувальника стають не лише моральною підставою для розірвання договору, але й цілком законною. [1]

В умовах воєнного стану особливого значення набуває правовий захист об'єктів дарування, що мають історичну, культурну або наукову цінність. Війна створює підвищені ризики втрати чи знищення такого майна внаслідок обстрілів, пограбувань, окупації або недбалого поводження. Якщо обдаровуваний ставиться до дарунка без належної обережності, або ж існує обґрунтована загроза його фізичному знищенню чи непоправному пошкодженню, дарувальник має законне право звернутися з вимогою про розірвання договору. Це положення, передбачене статтею 727 ЦК України, набуває актуальності в умовах втрати державного контролю над окремими територіями або неможливості зберегти об'єкт дарування у безпеці.

Крім того, в умовах масових переміщень населення та евакуації, суттєво ускладнюється процес фізичної передачі дарунка. У зв'язку з цим юридичне значення набуває не лише фактичне вручення речі, але й передання її символів – зокрема ключів від нерухомості, технічної документації або правовстановлюючих документів. Навіть у випадку, коли сторони перебувають у різних регіонах, передача таких символів вважається прийняттям дарунка. [4]

У сфері цивільно-правових відносин договір дарування здебільшого стосується майна, яке має високу матеріальну цінність. З огляду на це, такі правочини повинні укладатися виключно у письмовій формі з обов'язковим нотаріальним посвідченням. Це правило є гарантією юридичної безпеки сторін та підтвердженням дійсності укладеного договору.

У мирний час чинне законодавство дозволяло сторонам обирати місце посвідчення договору. Зокрема, нотаріальне оформлення могло здійснюватися як

за адресою розташування самого об'єкта дарування, так і за місцем проживання або реєстрації однієї зі сторін. Такий порядок передбачено статтею 55 Закону України «Про нотаріат». [2]

Проте з початком воєнного стану ці правила зазнали істотних змін. З метою забезпечення контролю, безпеки та правової визначеності Кабінет Міністрів України ухвалив спеціальну постанову, якою встановлюється, що нотаріальне посвідчення договорів щодо відчуження нерухомого майна, зокрема дарування, може здійснюватися виключно за місцем розташування відповідного об'єкта. Виняток становлять лише договори, що стосуються нерухомості у Києві та Київській області. [3]

Таким чином, на відміну від довоєнного періоду, сторони втратили можливість звертатися до найближчого до них нотаріуса за місцем проживання чи реєстрації. Тепер юридично значущим є лише місце знаходження майна, яке є предметом договору дарування. Це обмеження значно впливає на практику припинення договорів у складних умовах, коли одна зі сторін не має можливості дістатися до місця розташування майна – наприклад, через окупацію, зруйновану інфраструктуру або евакуацію. У таких випадках виникає необхідність перегляду підходів до укладення договорів та додаткового врахування факторів форс-мажору, що безпосередньо впливають на можливість виконання зобов'язань або ініціювання розірвання договору.

Умови воєнного стану суттєво трансформують усталені підходи до цивільно-правового регулювання, зокрема – у сфері договорів дарування. Як показує аналіз чинного законодавства України, процес припинення таких договорів має чітко окреслені підстави, визначені Цивільним кодексом. Однак у реаліях війни ці загальні норми набувають нових акцентів. Зміна підходів до нотаріального посвідчення договорів, запровадження обмежень на місце вчинення нотаріальних дій, обмеження доступу до майна, погіршення матеріального становища громадян – усе це прямо впливає на можливість реалізації або припинення договору дарування. Правові наслідки розірвання договору, включно з поверненням майна в будь-якому його стані, посилюють важливість чіткого дотримання процедури і доказової бази в судових спорах.

Таким чином, правове регулювання припинення договору дарування в умовах воєнного стану вимагає не лише формального дотримання норм Цивільного кодексу, а й врахування форс-мажорних обставин, обмежень нотаріальної практики, та особливої обережності при укладенні договорів у нестабільному середовищі. Важливо також забезпечити інформованість громадян про їхні права та юридичні механізми захисту в умовах надзвичайної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435- IV: станом на 09.04.2025. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20250409#Text> (дата звернення 15.04.2025).

2. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII: станом на 10.01.2025. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення 15.04.2025).

3. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану : Постанова Кабінет Міністрів України від 19.04.2022 № 480: станом на 25.08.2023. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/480-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.04.2025).

4. Договірне право. Особлива частина : навчальний посібник / за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2009. URL: <https://duikt.edu.ua/ua/lib/1/categor/1512/view/373> (дата звернення 15.04.2025).

Ключові слова: правове регулювання, договір дарування, припинення, воєнний стан.

Keywords: legal regulation, donation agreement, termination, martial law.

Дворнікова Анна Юрївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права, адвокат*

ПРОБЛЕМИ ВТРУЧАННЯ У ПРАВО НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ ПРИ УСУНЕННІ ПЕРЕШКОД У КОРИСТУВАННІ ТА РОЗПОРЯДЖЕННІ МАЙНОМ

Аналізуючи актуальні проблеми захисту права власності все частіше трапляються випадки очевидної колізії та суперечностей в питаннях порядку захисту порушених прав та необхідності надання переваги у застосуванні тих або інших норм.

На сьогодні невинно триває процес формування судової практики Верховним Судом та дослідження все нових висновків викладених у рішеннях Європейського суду з прав людини, які суттєво впливають на порядок захисту порушених прав та застосування норм статті 391 Цивільного кодексу України.

У даному дослідженні пропонується розглянути проблемні випадки відновлення законного права користування частиною земельної ділянки шляхом усунення порушення такого права у спосіб, який неминуче призведе до позбавлення іншої сторони права власності на її нерухоме майно (будинки), яке розташоване на спірній частині земельної ділянки.

В першу чергу слід зазначити, що дії сторони, яка вимагає усунення перешкод у користуванні власністю, фактично розцінюються як втручання у право на мирне володіння майном іншої особи.

Розкриваючи зазначену тему слід наголосити на застосуванні статті 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод,